

XV. *De sancta Genovesa.*
Mul' erem fortem quis inveniet.
XVI. *De passione Domini.*
Oblatus est quia ipse voluit.
XVII. *In Parasceve.*
Præsens hebdomada sicut gravis est suppliciiis,
sic est gravida sacramentis.
XVIII. *De Resurrectione Domini.*
Expurgate vetus fermentum.
XIX. *In die Pentecostes.*
De excelso misit ignem in ossibus meis.
XX. *In die Pentecostes.*
Spiritus disciplinæ effugiet fictum, et non habitabit in corpore subdito peccatis.
XXI. *De sancta Genovesa.*
Quæsitit lanam, et linum et operata est.
XXII. *In Nativitate Domini.*
Verbum abbreviatum faciet Dominus super terram.

A
XXIII. *In Resurrectione.*
Hæc dies quam fecit Dominus.
XXIV. *In Natali Domini.*
Et mulier peperit filium qui rectorus erat gentes.
XXV. *In Resurrectione.*
Comedite, amici, et bibite, et inebriamini, charissimi.
XXVI. *In Nativitate Domini.*
Vagit infans inter arcta conditus præsepia.
XXVII. *In Nativitate Domini.*
O clavis David et sempiterna domus Israel.
XXVIII. *In Pascha.*
Roseo cruore Agni benignissimi empta.
XXIX. *De S. Trinitate.*
B
Denm time.
XXX. *De Nativitate.*
Pastores erant in regione eadem.
XXXI. *In dedicatione ecclesiæ.*
Ponam te in superbiam sanctorum.

STEPHANI TORNACENSIS

SUMMÆ DE DECRETIS PROÆMIUM.

Si duos ad cœnam convivas invitaveris, idem postulantibus contraria non appones, petente altero quod alter fastidiat, non variabis fercula; vel ne confundas accubitum, vel ne accumbentes offendas. Latinus azyma, fermentum Græcus amplectitur; si pariter accesserint ad altare, neuter alterius sacrificium contemnat. Duos ad convivium vocavi, theologum et legistam, quorum voluntates varia sparguntur in vota, cum iste delectetur acidis, illo dulcia concupiscat. Quid demus, quid non demus? renuis tu quod petit alter. Opuscula accurrentes in præsentem leges exponere si proponam, jurisperitus ægre feret, nares contrahet in rugam, caput concutiet, exporriget labellum et quod sibi notum reputat, aliis non necessarium opinatur. Præterea si Veteris aut Novi Testamenti gesta mystica narrare cœpero, sicut inutilia reputabit theologus, et opusculum nostrum tum prolixitatis arguet, tum ingratiitudinis accusabit. Condescendant invicem, sibi sano colludent assensu, compendant utilitati dispendia, nec historiarum prætextu leges divinas abjiciat, nec legum fastidio jurisperitus amittat quod in historiis amplexatur. Prolixitatis veniam peto, cum nec horæ momento mare transire poterim, nec longa terrarum spatia paucis vestigio circuire. Illis breviter in ablutionem manuum effusis, præmissas accumbentibus epulas apponamus.

In eadem civitate sub eodem rege duo populi sunt, secundum duos populos duæ vitæ, secundum duas vitas duo principatus: duplex jurisdictionis

ordo procedit. Civitas Ecclesiæ, civitatis rex Christus; duo populi, duo in Ecclesia ordines, clericorum et laicorum; duæ vitæ, spiritualis et carnalis; duo principatus, sacerdotium et regnum; duplex jurisdictio, divinam jus et humanum. Redde singula singulis, et convenient universa. De jure humano varie et diffuse in constitutionibus principum et in responsis prudentum multa leguntur. De jure autem divino dicendum est, et quidem in primis de primo ejus progressu. Divini juris originein quidam a principio mundi cœpisse dicunt. Cum enim Adam de inobedientia argueretur a Domino, quasi actioni exceptionem objiciens, relationem criminis in conjugem, imo in conjugis actorem convertit, dicens: *Mulier quam dedisti in sociam, ipsa me decepit, et comedi* (Gen. iii): sicque litigandi, vel, ut vulgarter dicamus, placitandi forma in paradiso videtur exorta. Alii autem a veteri lege judiciorum ordinem initium habuisse. Ait enim Moyses in lege: *In ore duorum vel trium testium stet omne verbum* (Deut. xvii). In Novo quoque Testamento Paulus apostolus ait: *Sæcularia igitur judicia si habueritis, contemptibiles qui sunt in Ecclesia, illos constituite ad judicandum* (I Cor. vi). Alii compendiosius ordines divini juris originem, a primitiva sumunt Ecclesia: cum enim, cessante martyrum persecutione, Ecclesia respirare cœpisset sub Constantino imperatore, cœperunt Patres sancti convenire, concilia celebrare, et in eis pro diversitate negotiorum ecclesiasticorum diversos canones et ediderunt et

scripserunt. Conciliorum autem alia sunt generalia, alia particularia. Generalia dicuntur, quæ in præsentia domini papæ vel ejus legati vicem ipsius gerentis, convocatis universaliter episcopis, cæterisque prælatis Ecclesiæ celebrantur. Provincialia sunt, quæ a primatu sive archiepiscopo aliquo, convocatis ad hoc suffraganeis tamen suis, in provincia fiunt. In generalibus canones editi ad omnes ecclesias vim suam universaliter extendunt, et qui eos non observant pro transgressoribus habentur. Quæ autem canones in provincialibus editi fuerunt conciliis, provinciam non egrediuntur, nec alios coercent, nisi qui jurisdictioni illorum comprovincialium episcoporum subjecti sunt. Inde est et quod canonum alii dicuntur generales, id est in generali concilio proditi; alii provinciales, id est in provinciali synodo promulgati. Inter generalia vero concilia quatuor sunt principalia, quæ fere Evangelii comparantur: Nicænum, Ephesinum, Chalcedonenæ et Constantinopolitanum. Præterea ergo dicuntur canones qui in conciliis auctoritate multorum episcoporum promulgantur. Decreta sunt, quæ dominus apostolicus super aliquo negotio ecclesiastico præsentibus cardinalibus et auctoritatem suam præstantibus constituit, et in scriptum redigit. Decretalis epistola est, quam dominus apostolicus alicui episcopo, vel alii judici ecclesiastico super aliqua causa dubitanti, et Ecclesiam Romanam consulenti rescribit, et ei transmittit. Indifferenter tamen et canones decreta, et decreta canones appellantur. Hæc sunt quibus negotia ecclesiastica et tractari habent et terminari. Hæc tamen in decisione causarum ecclesiasticarum diligentia est tenenda, ut primum quidem locum obtineant evangelica præcepta, quibus cessantibus apostolorum dicta, deinde quatuor prædicta concilia, postea concilia reliqua, tandem decreta et decretales epistolæ, ultimo loco succedunt verba sanctorum Patrum, Ambrosii, Augustini, Hieronymi et aliorum, et hæc omnia sunt communis materia omnium de jure divino tractantium: quæ quoniam nonnunquam sibi adversari videntur, quadrifaria circa hæc considerata est inspectio.

Constitutiones enim ecclesiasticæ prædictæ sunt quædam secundum consilium, quædam secundum præceptum, quædam secundum permissionem vel indulgentiam, quædam secundum prohibitionem. Quatuor ista, quatuor hominum genera respiciunt, quorum quidam sunt perfecti, quidam perficiendi, quidam infirmi, quidam tepidi. Quæ consilium continent, data sunt perfectis; quæ præceptum, perficiendis; quæ permissionem, infirmis; quæ prohibitionem, tepidis. Consilium est omnia vendere, et pauperibus dare; præceptum, Dominum diligere; permissio, nubere; prohibitio, non occidere, non mœchari. Consilium est in superiori, permissio in inferiori, præceptum et prohibitio in medio. Et præceptum quidem quasi pendet a consilio, prohibitio vero quasi refrenat permissionem Consilium

pœnam non intendit, sed præmium promittit; permissio non promittit præmium, sed impendit remedium. Duo exteriora sunt in voluntate, duo media in necessitate. Si enim volueris, nec consilio acquiesces, nec permissionem suscipies; præcepto vero et prohibitioni non impune resistes. Quæ tamen voluntaria diximus, ante susceptionem aut votum intellige: nam post votum continentia, quod est consilii cogeri observare, et post nuptias quæ sunt permissionis, non potes uxorem dimittere. Præceptiones autem et prohibitiones aliæ sunt mobiles, aliæ immobiles. Præceptiones immobiles sunt, quæ servatæ salutem conferunt, non observatæ adimunt, quæ et omni tempore locum habuerunt, ut: *Diliges Dominum Deum tuum (Deut. vi)*, etc. Mobiles, quæ quandoque observatæ sunt, modo non observantur, ut Circumcisio vel Sabbati, vel etiam quæ nunquam lex sanxivit, sed posteriorum diligentia ratione utilitatis invenit, ut: *Hæreticum hominem post secundam et tertiam correctionem evita (Tit. iii)*. Item prohibitiones immobiles sunt contra quas nunquam licuit licetive agere; sic enim: *Non occides, non mœcharis (Exod. xx)*. Mobiles quales sunt quæ pro personarum qualitate et temporum vel causarum necessitate variantur, ut clericum prius lapsum non reparari, filium sacerdotis non ordinari. Sed et quædam permissiones mobiles fuerunt; permissum est enim quandoque filiam patris in uxorem duci, consanguineos in quarto et quinto gradu copulari, quod hodie non licet. Quæ autem ad consilium spectant, quandoque aliter se habuerunt: nam cum hodie de consilio perfectionis sit esse virginem, in Veteri Testamento videbatur prohibitum, ubi legitur: *Maledicta sterilis quæ non parit (Job xxiv)*, et iterum: *Maledictus qui non reliquit semen super terram*. Consideranda sunt ergo Patrum capitula in hoc opere et aliis, ut in eis consilii, præcepti, prohibitionis et permissionis ratio habeatur. Item attendenda sunt capitula quæ sunt datæ sententiæ, quæ vero dandæ. Datæ sententiæ dicuntur illa quæ insinuant transgressorem suum jam excommunicatum, deinde quæ denuntiant excommunicandum ad similitudinem infamium, quorum quidam sunt infames ipso jure, quidam per sententiam. Ita quædam capitula data sunt ex rigore, quædam ex dispensatione vel æquitate. Item quædam data pro tempore, quædam pro loco, quædam pro persona, quædam pro necessitate, id est quædam temporalia, quædam localia, quædam personalia, quædam localia. Hæc omnia qui diligenter non attendit, nodos implicationum incurret. Et quidem quæ prædicta sunt, ad omnes de jure divino tractantes spectant. Circa librum autem quem præ manibus gestamus, hæc attendenda sunt, scilicet quæ sit compositoris materia, quæ ipsius intentio, quis finis intentionis, quæ causa operis, quis modus tractandi, quæ distractio libri. Compositorem hujus operis recte dixerim Gratianum, non actorem. Capitula namque a sanctis

Patribus edita in hoc volumine composuit et ordinavit, non eorum actor, vel conditor fuit, nisi quis forte eum actorem dicere ideo velit, quoniam multa et ex parte sua distinguendo et exponendo sanctorum sententias in paragraphis suis ponit: hujusmodi sunt canones, decreta et decretales epistolæ, quorum differentiam superius legisti, auctoritates et sanctorum Patrum, qui, quamvis jus et potestatem condendi canones non habuerint, non minimum tamen in Ecclesia locum habent. Intentio ejus est diversas diversorum Patrum regulas, qui canones dicuntur, in unum colligere, et contrariantes quæ in eis occurrunt, in concordiam revocare: finis et utilitas, scire ecclesiastica negotia, de jure canonum tractare, et tractata canonice definire. Causa operis hæc est, cum per ignorantiam jus divinum jam in dissuetudinem deveniret, et singulæ ecclesiæ consuetudinibus potius, quam canonibus regerentur, periculosum reputans id Gratianus, diversos codices, conciliorum et Patrum capitula continentes collegit, et quæ magis necessaria causis dicendis videbantur, in hoc volumine comprehendens. Modus tractandi talis est, primum ponit juris distinctiones et differentias, deinde causam constitutionis legum et canonum, postea transit ad ordinem et numerum conciliorum, et eorum decreta quibus sint præferenda. Postmodum ad dignitates et ordines ecclesiasticos accedit, docens quibus sint conferenda, et qualiter in eis sit vivendum. De or-

dinibus, et quibus temporum intervallis sint largiendi. Qualiter etiam lapsi reparentur. Tandem transit ad causas, in quibus ostendit primo de accusationibus et testibus et ordine judiciario quis et modus in diversis ecclesiasticis negotiis sit habendus. Tandem ad conjugum negotia veniens, et sufficienter tractans, in fine de ecclesiarum consecratione, et de sacramento corporis et sanguinis Domini, de baptismo et confirmatione supponit. Distinguitur liber iste alias secundum diligentiam lectorum, alias secundum consuetudinem scriptorum. Lectores in tres partes distinguunt, quas et Gratianus voluisse videtur. Prima pars usque ad causam Simoniacorum extenditur, quam Gratianus per 1 divisiones divisit, a prima causa usque ad tractatum *De Benedictione* procedit, quæ per xxxvi causas questionibus suis decisis distinguitur. Tertia a tractatu locationis usque in finem per quinque distinctiones secant. Harum primam ministeriis, secundam negotiis, tertiam ecclesiasticis deputant sacramentis. Scriptorum consuetudo librum istum in quatuor partes distinguit, quarum unamquamque quantum appellat, et primam quidem quæ est a principio usque ad primam causam, quæ est: *De Simoniacis*; secundam a prima causa usque ad tertiam decimam, quæ sic incipit: *Diæcesani*. Tertiam ab ea usque ad xxvii, quæ est: *De matrimonio*; quartam a xxvii usque ad finem libri ponunt. His prælibatis ad litteram veniamus.

(Sequuntur commentaria ejusdem decreti Gratiani; quæ hic omittenda duximus, et quod prolixiora sunt; et quod ea quæ in ipsis habentur, irita nimium et vulgaria peritorum judicio visa fuerint.)

ANNO DOMINI MCCIII.

ADAMUS PERSENIÆ ABBAS

NOTITIA

(Oudin, *Comment. de scriptoribus et scriptis eccles.*, II, 1682)

Adamus Perseniæ abbas, ordinis Cisterciensis in episcopatu Cenomanensi, floruit anno 1190 et sequentibus, hujus cœnobii primum monachus, deinde successu temporum abbas factus. Sane abbatia Perseniæ, vulgo *Perseigne*, illa Cistercii est, a silva tractus Cenomanensis nomen habens, ubi anno 1145 per Guillelmum de Talvatio, Pontivi et Alençonii comitem, fundata est, ut clarior appareat consignatio anni per Angelum Manriquez, quam confirmat toms IV *Galliæ Christianæ* fratrum Samarthanorum, verbo, *Persenia*. De Adam ita loquitur anonymus auctor ms. in b.ibliotheca Sancti Victoris Parisiensis ad annum 1190. « Hac tem-

pestate exstitit quidam abbas (Joachimus) non longe ab urbe Roma, ordinis Cisterciensis, sed Cisterciensibus minime subjectus, qui quamdam *Expositionem super septem visiones Apocalypsis* edidit, accepta divinitus, ut aiunt, sapientia, cum fere esset illitteratus, etc. Dicit autem quod anno 1199 incipiet sexta visio, et sexta sigilli apertio: sub qua visione probat auctoritate Apocalypsis quod complebitur omnis Antichristi persecutio, et ejusdem mors et perditio: sed ante ejus persecutionem dicit Evangelium Christi ubique prædicandam, et Ecclesiam fidelium per omnes gentes dilatandam. Hic Romæ interrogatus a viro venerabili et in Dei verbo facun-